

*Spójność społeczna, gospodarcza i terytorialna a
rozwój energetyki
w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju*

Andrzej Graczyk

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Cel referatu

- ocena wskazanych w Strategii zapisów dotyczących spójności
- ocena wizji rozwoju energetyki pod kątem jej wpływu na wzmacnianie spójności

Części

- Podejście do spójności społecznej, gospodarczej i terytorialnej
- Kształtowanie polityki regionalnej
- Konceptcje rozwoju energetyki w Strategii
- Kierunki rozwoju energetyki a osiągnięcie celów spójności
- Wpływ finansowania na wybór kierunku rozwoju energetyki
- Podsumowanie

Podójście do spójności społecznej,
gospodarczej i terytorialnej

Cel główny projektowanych w Strategii działań rozwojowych

- stworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym

Odniesienie do spójności społecznej

- Rozwój winien sprzyjać włączeniu społecznemu, co oznacza gospodarkę o wysokim poziomie zatrudnienia dobrej jakości i przedsiębiorczości.
- Oznacza to z jednej strony konieczność adaptacji gospodarki do występujących trendów demograficznych, w szczególności poprzez zapewnienie dostępności usług świadczonych w odpowiedzi na te wyzwania, a z drugiej wsparcie rozwoju i odpowiednie wykorzystanie potencjału poszczególnych grup społecznych na rynku pracy

Element spójności gospodarczej

- nie został wyeksponowany, mimo stwierdzenia, że „Strategia jest ukierunkowana na inkluzywny rozwój społeczno-gospodarczy”
- W Strategii przyjęto, że „główną siłą napędową rozwoju i priorytetem publicznym jest spójność społeczna”.
- Strategia podporządkowuje działania w sferze gospodarczej osiągnięciu celów związanych z poziomem i jakością życia obywateli Polski

Rozwój zrównoważony terytorialnie oznacza w Strategii

- rozwój wszystkich terytoriów przez wzmacnianie ich potencjałów endogenicznych i czynników rozwoju oraz likwidację barier i włączenie w procesy rozwojowe regionów zmagających się z trudnościami o charakterze restrukturyzacyjnym i adaptacyjnym (makroregion Polski Wschodniej, Śląsk), obszarów wiejskich wraz z ich lokalnymi ośrodkami miejskimi oraz średnich miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze.

Kształtowanie polityki regionalnej

Cele polityki regionalnej:

1. zrównoważony rozwój kraju wykorzystujący indywidualne potencjały poszczególnych terytoriów,
2. wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych,
3. podniesienie skuteczności i jakości wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.

Równoważenie poprzez zintegrowane interwencje

- polityka regionalna będzie dążyła do zapewnienia bardziej zrównoważonego rozwoju kraju poprzez zintegrowane interwencje wykorzystujące miejscowe zasoby i potencjały poszczególnych terytoriów i dostarczanie odpowiednich zasobów dla zainicjowania trwałego wzrostu i miejsc pracy w obszarach o mniej korzystnych uwarunkowaniach rozwojowych. ...
- Wyzwaniem dla wszystkich polskich regionów jest optymalne wykorzystanie własnego potencjału rozwojowego w celu zwiększenia konkurencyjności gospodarki i jednocześnie zapewnienia warunków dla trwałego i zrównoważonego rozwoju.
- Nowa polityka regionalna będzie selektywna i, w większym niż dotychczas zakresie, koncentrowała instrumenty wsparcia na tworzenie warunków do wzrostu konkurencyjności, innowacyjności i inwestycji w wybranych sektorach, mających podstawowe znaczenie dla gospodarek regionalnych

Koncepcje rozwoju energetyki w Strategii

Koncepcje rozwoju elektroenergetyki

- konieczna jest odbudowa potencjału wytwórczego źródeł wytwarzania opartego o dostępne w kraju surowce w stopniu umożliwiającym zaspokojenie popytu
- rozwój zrównoważonych z popytem źródeł energii w oparciu o krajowy potencjał i tylko częściowo wspomaganego połączeniami transgranicznymi
- do najważniejszych wyzwań stojących przed całym sektorem energetycznym należy zaliczyć, w szczególności: konieczność realizacji wysoce kapitałochłonnych planów inwestycyjnych związanych z budową nowych wielkoskalowych mocy wytwórczych oraz modernizacją już istniejącego majątku sieciowego i wytwórczego.
- kierunek inwestycyjny będzie miał istotny wpływ na przyszłą strukturę produkcji energii w naszym kraju, a ta z kolei będzie oddziaływać na powiązane z energetyką sektory

Rozwój regionalnego wytwarzania energii

- szeroki rozwój ciepłownictwa oparty na gazie ziemnym rodzi uzależnienie od zagranicznych dostaw ... We wprowadzaniu dywersyfikacji pomocne może być substytucyjne traktowanie nowych źródeł energii i wykorzystanie innowacyjnych rozwiązań.
- W obszarach słabiej zurbanizowanych ciepło, gaz, jak i elektryczność mogą pochodzić z biogazowni. Odpowiedni dobór odnawialnych i innych źródeł wytwarzania energii w ramach klastrów energii, spółdzielni energetycznych itp. może lokalnie zapewnić samowystarczalność i tym samym bezpieczeństwo energetyczne

Podójście do odnawialnych źródeł energii

- dotowanie OZE, jeśli nie będzie mogło zostać wygaszone, powinno z jednej strony preferować rozwiązania zapewniające maksymalną dyspozycyjność, a z drugiej szerzej odzwierciedlać potrzeby lokalne związane np. z gospodarką odpadami i wykorzystaniem miejscowego potencjału.
- koniecznym jest zatem zapewnienie możliwości bilansowania i współdziałania źródeł OZE z innymi źródłami, niepodlegającymi ograniczeniom ze strony sił natury, bardziej efektywnymi, stabilnymi i łatwiej sterowanymi.
- Jest to wskazanie na technologie o wysokich kosztach wytwarzania.

Energetyka prosumencka

- Pozytywne jest dostrzeżenie w Strategii, że „wraz z postępem technologii zapewniającym wzrost wydajności i spadek cen dla małych instalacji OZE dedykowanych grupie indywidualnych konsumentów będzie rosła rola wykorzystywanych na własne potrzeby zasobów wytwarzania. ...Ten segment rynku zacznie się dynamicznie rozwijać, jeśli rozwiązany zostanie problem taniego i efektywnego magazynowania energii. Do tego czasu rozwój segmentu prosumenckiego może być wspomagany przez ofertę wirtualnego magazynowania poprzez oddawanie wytworzonych nadwyżek do sieci elektroenergetycznej w celu odebrania jej w okresie, gdy jest potrzebna”.
- Takie podejście oznacza jednak brak wsparcia dla inicjatyw, w których prosument miałby możliwość sprzedaży nadwyżek energii do sieci. Takie rozwiązanie byłoby korzystne szczególnie dla obszarów wymagających pomocy w ramach polityki spójności – wiejskich i o niewielkim stopniu nasycenia infrastrukturą przemysłową. Na takich terenach trudno będzie o tworzenie klastrów czy spółdzielni energetycznych, które mają być, zgodnie z zapisami Strategii preferowane.

Projekt działań interwencyjnych określanych jako energetyka rozproszona

- Ma on na celu rozwój wytwarzania energii elektrycznej i ciepła przy wykorzystaniu źródeł odnawialnych na potrzeby społeczności lokalnej oraz tworzenie warunków regulacyjnych pozwalających na rozwój lokalnych obszarów zrównoważonych energetycznie – klastrów energii, spółdzielni energetycznych itp.
- Wymienia się w nim następujące działania: promowanie i inicjowanie lokalnych przedsięwzięć (klastry, spółdzielnie energetyczne itp.) z zakresu wytwarzania energii (ze wskazaniem na rozwój OZE) oraz efektywności energetycznej w celu dążenia do samowystarczalności energetycznej gmin i powiatów (autonomiczne obszary energetyczne)

Kierunki rozwoju energetyki a osiągnięcie celów spójności

Rozwój regionalny a zrównoważona energetyka – co by mogło wynikać dla spójności ze Strategii

- Selektywne podejście do polityki regionalnej, uwzględniające ujęcie sektorowe będzie sprzyjać rozwojowi z wykorzystaniem lokalnych zasobów.
- nadanie prymatu spójności społecznej będzie kierować działania na te produkty i usługi, które mają szczególne znaczenie dla wyrównywania szans i równoważenia konsumpcji.
- Rozwój zdecentralizowanej energetyki umożliwia wykorzystanie potencjałów lokalnych i subregionalnych zasobów przyrodniczych i pracy, wpływa na lokalne bezpieczeństwo energetyczne, zachęca do rozwoju przedsiębiorczości i współpracy między producentami, prosumentami i odbiorcami energii, umożliwia dostęp do tanich źródeł zaopatrzenia w energię i usług związanych z jej dostarczaniem.
- Zrównoważona energetyka może więc być sposobem na osiągnięcie celów Strategii w zakresie spójności.

A co wynika?

- wytwarzanie energii elektrycznej bazujące na kosztownych technologiach węglowych i preferowanie wytwarzania ciepła w oparciu o jedne z najdroższych technologii biomasowych spowoduje duży wzrost kosztów wytwarzania, a w ślad za tym cen energii dla odbiorców. Ponadto koszty i ceny będą rosły ze względu na rosnące koszty środowiskowe.
- wzrost ten będzie mocniej obciążać użytkowników energii już obecnie ponoszących relatywnie wysokie koszty. Dotyczyć to będzie szczególnie odbiorców na terenach północnych i wschodnich Polski oraz na terenach wiejskich
- brak wsparcia dla inicjatyw, w których prosument miałby możliwość sprzedaży nadwyżek energii do sieci
- rozwój technologii niskoemisyjnych ukierunkowany na tereny o przekroczonych standardach jakości powietrza

Wpływ finansowania na wybór kierunku rozwoju energetyki

Bariery finansowe dla działań w zakresie modernizacji energetyki

- Inwestycje w konwencjonalną infrastrukturę wytwórczą, a także wdrożenie energetyki jądrowej mogą jednak napotkać na bariery w sferze finansowania. Podobny problem dotyczy szerszego wykorzystania stabilnych źródeł energii odnawialnej.
- Również tworzenie tzw. rynku mocy w oparciu o energetykę węglową raczej nie uzyska wsparcia ze strony międzynarodowych instytucji finansowych.
- Przed energetyką opartą na węglu stoją też istotne wyzwania wynikające z regulacji w sferze ochrony środowiska

Priorytety unijnego finansowania

- Zapowiedziane tworzenie na poziomie UE nowych instrumentów ukierunkowanych sektorowo (z odmiennym kluczem dystrybucji w stosunku do polityki spójności) oraz wzrost wydatków na innowacyjność i na działania związane ze zmianami klimatu.
- Istniejące i zapowiadane zasady finansowania inwestycji będą raczej sprzyjać projektom z zakresu energetyki rozproszonej, bazującej na odnawialnych i innowacyjnych źródłach energii. Prawdopodobnie będzie to czynnikiem wzmocnienia tego obszaru działań w Strategii.
- Będzie to także z pożytkiem dla osiągnięcia celów spójności

Podsumowanie

- W Strategii zapowiada się preferencje dla wytwarzania energii elektrycznej bazującego na kosztownych technologiach węglowych i preferowanie wytwarzania ciepła w oparciu o jedne z najdroższych technologii biomasowych.
- Zapewnienie powszechnego dostępu do energii pochodzącej z różnych źródeł oznacza w istocie wybór rozwiązań nadmiernie kosztownych.
- Będzie także godzić w osiągnięcie celów w zakresie spójności społecznej, ekonomicznej i terytorialnej. Spowoduje duży wzrost kosztów wytwarzania, a w ślad za tym cen energii dla odbiorców. Ponadto koszty i ceny będą rosły ze względu na rosnące koszty środowiskowe.
- Dla osiągnięcia spójności za właściwy można uznać kierunek działań określanych jako energetyka rozproszona. Będą im sprzyjać także istniejące i zapowiadane zasady finansowania inwestycji ze źródeł unijnych.